

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни «Страхові послуги» для здобувачів вищої
освіти за освітнім ступенем бакалавр зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
денної та заочної форм навчання

Частина 2

2024

Конспект лекцій з дисципліни «Страхові послуги» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем бакалавр зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної та заочної форм навчання. Частина 2 /Укладач: В.Г. Бабенко-Левада, - Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 50 с.

Укладач: к.е.н., доцент В.Г. Бабенко-Левада

Рецензент: к.е.н., доцент О.В.Губарь

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент Н.Г.Фатюха

Затверджено
на засіданні кафедри
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Протокол № 13 від 19.06.2024 р.

Рекомендовано
до видання НМК ФЕУ
Протокол № 5 від 28.06.2024 р.

ЗМІСТ

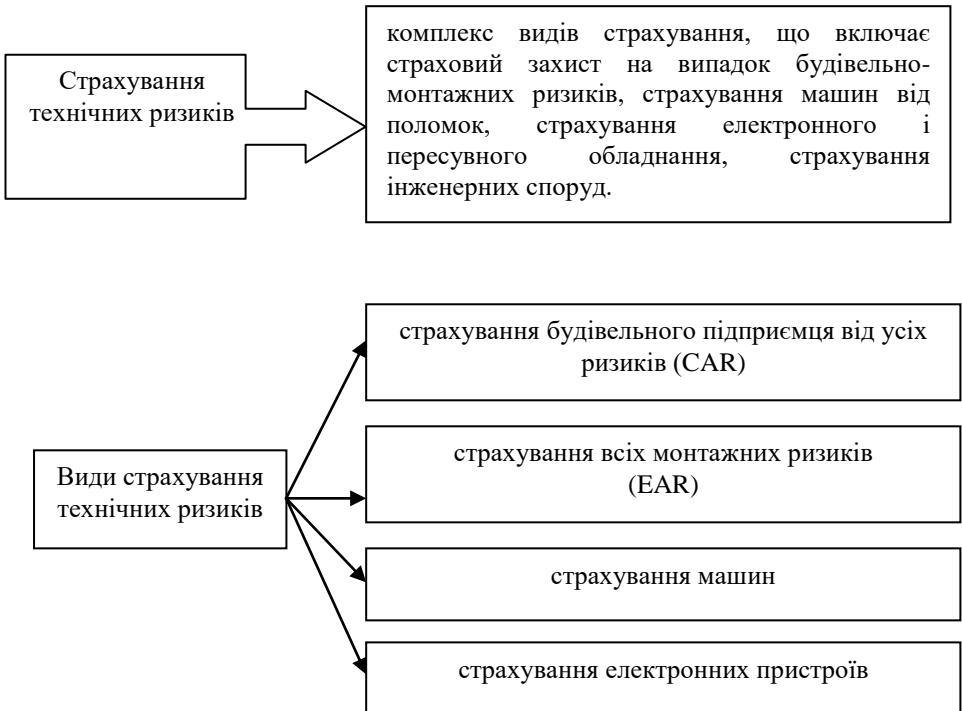
<i>Тема 8. Страхування технічних ризиків</i>	62
<i>Тема 9. Страхування кредитних та фінансових ризиків</i>	69
<i>Тема 10. Автотранспортне страхування</i>	75
<i>Тема 11. Морське страхування</i>	83
<i>Тема 12. Авіаційне страхування</i>	88
<i>Тема 13. Страхування майна і відповідальність громадян</i>	96
<i>Словник страхових термінів</i>	104
<i>Література</i>	106

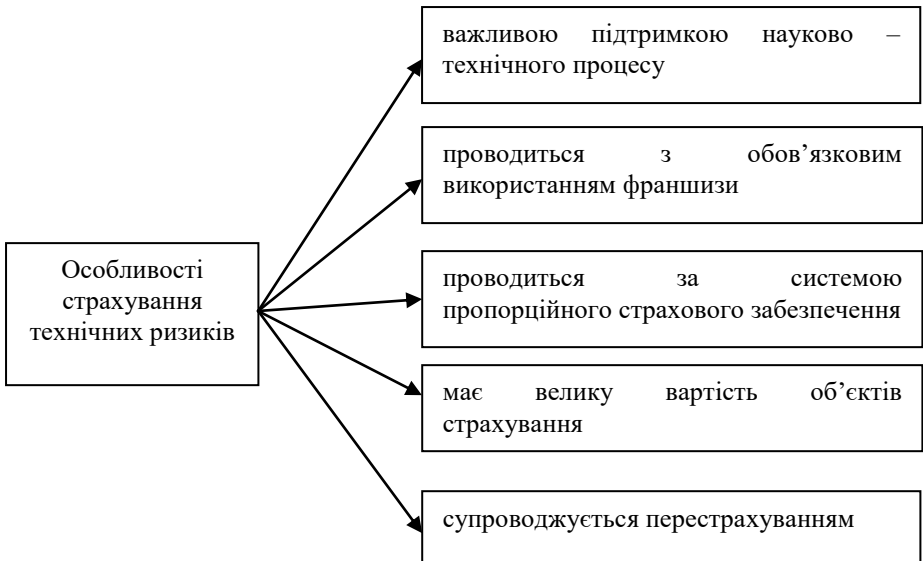
ТЕМА 8. СТРАХУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ РИЗИКІВ

8.1. Необхідність значення особливості страхування технічних ризиків. Види страхування

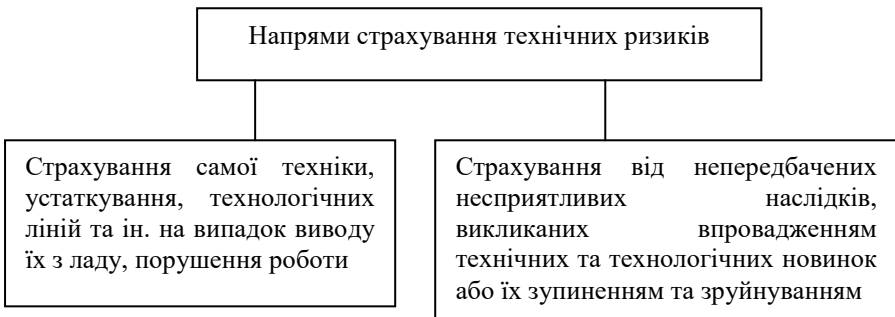
8.2. Страхування будівельно-монтажних ризиків

8.3. Страхування машин від поломок та електронного обладнання

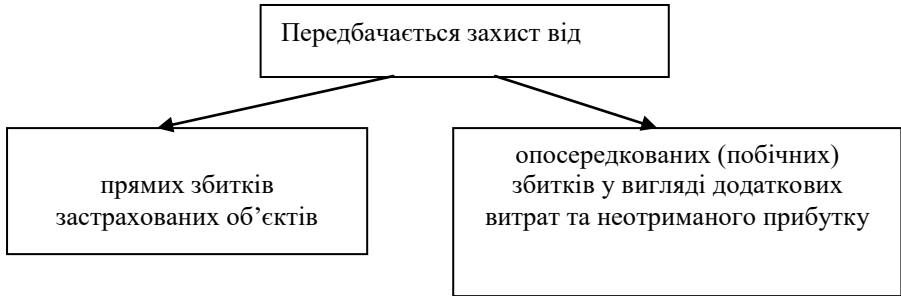
8.1. Необхідність значення особливості страхування технічних ризиків. Види страхування

Усі послуги із страхування технічних ризиків подаються страховальником тільки в добровільній формі.

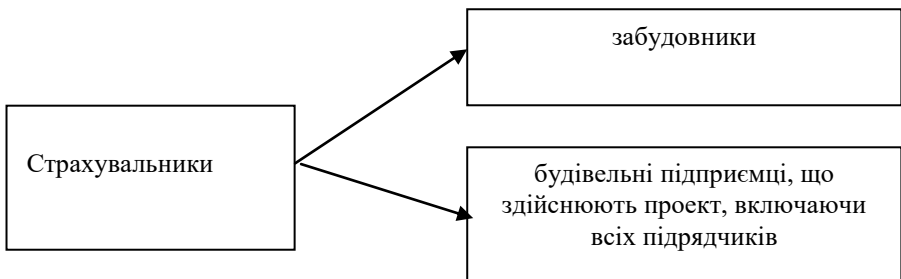

Договори страхування технічних ризиків укладаються на великі суми, що вимагає від страховиків формування відповідних статутних фондів, технічних резервів, а також розвитку мережі страхових послуг як на внутрішньому, так і на зовнішньому страхових ринках.

8.2. Страхування будівельно-монтажних ризиків

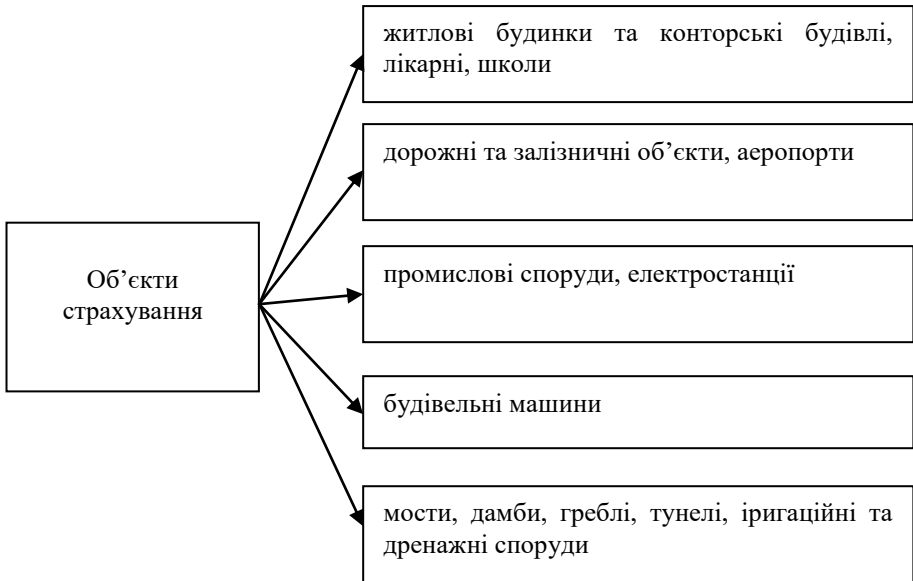
Страхування будівельного підприємства від усіх ризиків (CAR – contractors all risks). Страхування всіх видів будівельних об'єктів, у рамках якого надається страховий захист як від збитків, завданих будівельному об'єкту, спорудам на будівельному майданчику і/або будівельним машинам, так і від претензій третіх осіб унаслідок матеріального збитку або тілесного ушкодження, пов'язаного з будівництвом.

Страхові ризики:

- пожежа, вибух, удар блискавки, падіння літальних апаратів, збитки, до яких призвела дія води або інших засобів, що використовувались для пожежегасіння;
- повінь, дощ, сніг, лавина, підводний землетрус;
- бурі всіх видів;
- землетрус, осідання ґрунту, зсув, обвал;
- злом, крадіжка;

- будь-який брак у наслідок халатності, необачності, небережності, злого наміру.

Страхова сума – договірна вартість будівництва, включаючи вартість наданих забудовниками будівельних матеріалів і/або виконаних ним робіт.

Оцінка ризику залежить від:

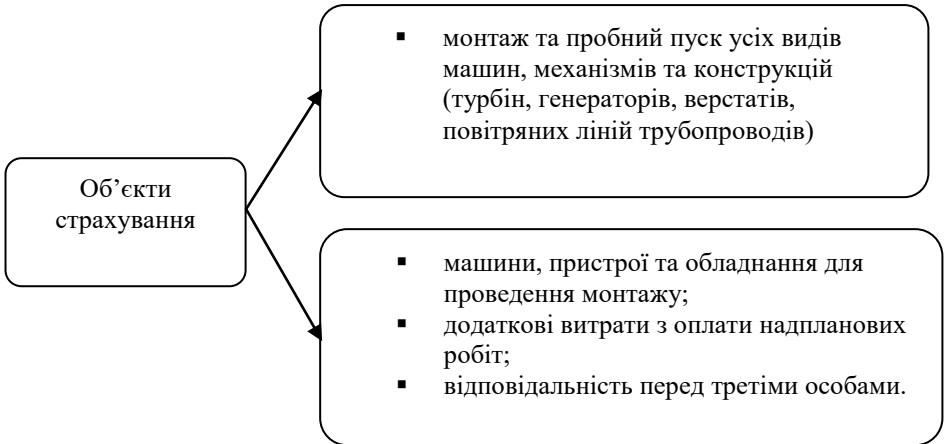
- характеру будівельного майданчика;
- конструктивних особливостей об'єкта та властивостей будівельних матеріалів;
- методів будівництва та заходів, що забезпечують виконання робіт;
- ризиків, які впливають на виконання графіку робіт.

Страхування всіх монтажних ризиків (EAR – erection all risks) забезпечує страхувальникові необхідне страхове покриття всіх ризиків, які виникають при монтажі машин та механізмів, а також при зведенні сталевих конструкцій.

Страхувальник:

- виробник чи постачальник монтажного об'єкта;

- фірми, яким доручено виконати монтаж;
- покупець монтажного об'єкта;
- кредитор.

Страхова сума – вартість установок згідно з договором постачання, включаючи витрати з перевезення, митний збір, інші збори та витрати з монтажу.

Страхові тарифи – встановлюються на основі посібників з тарифікації, при проведенні масових страхових операцій передбачають звичайні ризики, ступінь яких не збільшений.

При укладанні договору страхування технічних ризиків страховик зобов'язується у разі настання страхової події відшкодувати збитки за однією з двох систем:

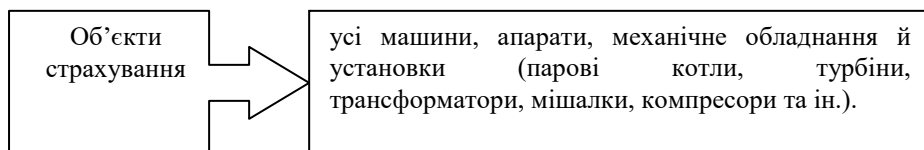
1. «З відповідальністю за усі ризики»;
2. «З відповідальністю за окремі ризики».

Страховим випадком є пошкодження, знищення або викрадення майна в наслідок подій, які передбачені договором страхування, мали місце під час дії договору страхування та не підпадають під виключення або обмеження страхування.

Страхова сума встановлюється за згодою сторін у межах дійсної вартості об'єкта на підставі документів, що підтверджують його вартість та зазначається у договорі страхування.

8.3. Страхування машин від поломок та електронного обладнання

Страхування машин – динамічний напрямок страхування пов'язаний з розвитком технологій.

Страхова сума – вартість машин, які підлягають страхуванню.

Страховий тариф визначається окремо за кожним типом машин.

Страхування електронних пристроїв перетворились на окремий вид галузі страхування, технічних ризиків після 1980 року під впливом розвитку електронних систем.

Страхова сума – вартість електронних пристроїв, які підлягають страхуванню.

Страхові тарифи – розраховуються на основі нормативів звичайних ризиків з урахуванням специфічних особливостей ризику.

Страхове відшкодування – вартість відновлення пристроїв у межах страхової суми чи ліміту відповідальності за кожним об'єктом.

Розмір збитку визначається:

- при повному знищенні застрахованої машини або обладнання – у розмірі її дійсної вартості на день настання страхового випадку, якщо інше не передбачено договором страхування, включаючи витрати, пов'язані із демонтажем, у межах страхової суми із відрахуванням вартості залишків майна, що придатні для подальшого використання або реалізації;
- при пошкодженні застрахованої машини та/або обладнання – у розмірі погоджених сторонами витрат на її відновлення до стану в якому вона знаходилося безпосередньо перед настанням страхового випадку, у межах страхової суми.

Питання до обговорення

1. Які причини вплинули на розвиток страхування технічних ризиків?
2. На випадок яких небезпек укладається договір страхування будівельно-монтажних ризиків?
3. Як визначається страхова сума та від чого залежить величина страхового тарифу при укладанні договору страхування ризиків будівництва?
4. За яких умов здійснюється страхування монтажних ризиків?
5. У чому зміст страхування машин від поломок.

ТЕМА 9. СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ ТА ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ

9.1. Сутність та економічний зміст страхування кредитних ризиків

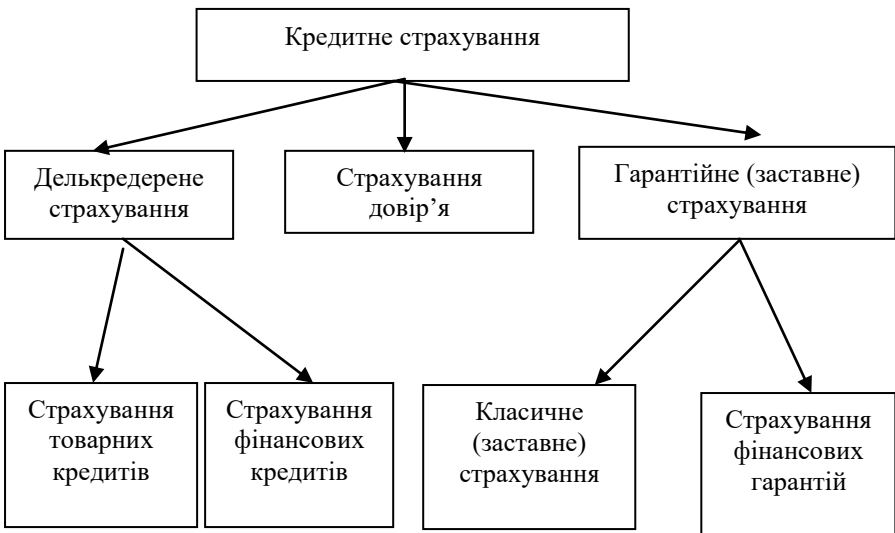
9.2. Характеристика основних організаційних форм страхування кредитів

9.3. Сутність та економічний зміст страхування фінансових ризиків

9.1. Сутність та економічний зміст страхування кредитних ризиків

Страхування кредитних ризиків – це господарський механізм, метою якого є перерозподіл збитків при неповерненні кредиту між суб'єктами кредитно-страхових відносин.

Характер кредитної угоди завжди пов'язаний з небезпекою для кредитора втрати грошей, наданих у кредит.

Страховий випадок: неповернення або часткове повернення позичальником кредиту у встановлені кредитним договором терміни, невиконання ним відсотків у повному обсязі та в установлені кредитним договором терміни, невиконання інших обов'язків, передбачених кредитним договором.

Існує видове розмаїття кредитного страхування. Згідно з такою істотною ознакою як спосіб організації страхового захисту кредитних відносин, загальна система видів кредитного страхування відображена у наступній схемі.

Страхова сума: вираховується з суми кредиту та відсотків за користування кредитом.

Межа відповідальності страховика може коливатися від 50%-100% суми непогашеного кредиту та % за нього.

Страхова премія: залежить від характеру кредиту, діяльності позичальника, мети використання кредиту, наявності товарно-матеріальних цінностей у власності позичальника, які можуть стати забезпеченням при настанні страхової події.

9.2. Характеристика основних організаційних форм страхування кредитів

Організаційні форми страхування кредитних ризиків пов'язані з характером страхової угоди. Якщо страхувальником виступає кредитор, то страхова угода відноситься до майнового страхування, а якщо страхувальником виступає позичальник, то договір страхування відноситься до галузі страхування відповідальності.

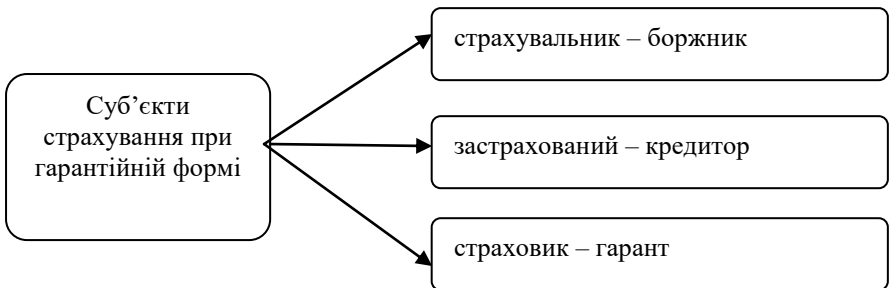
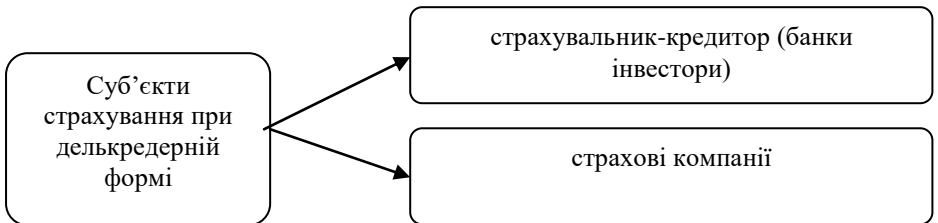
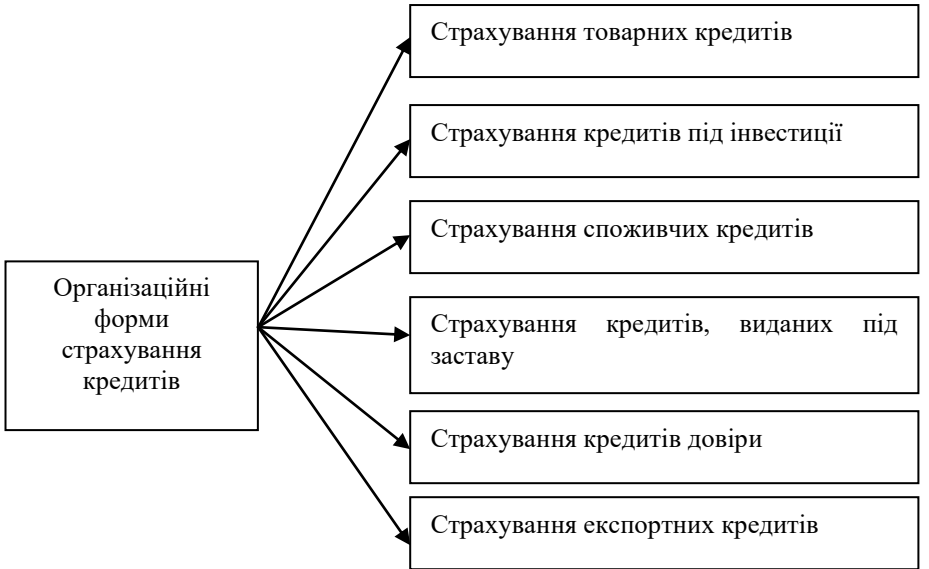
Страхування товарних кредитів є операцією делькредерного типу.

Кредитор довір'я – форма захисту, яка пропонується підприємцям від незадовільних фінансових наслідків, збитків, завданих власним персоналом, якому з огляду на виконувани ним службові обов'язки необхідно довіряти майнові цінності.

Страхування довіри не відноситься ні до делькредитного, ні до гарантійного страхування.

При страхуванні довіри страховий поліс становить предмет застави і набирає форми страхової гарантії.

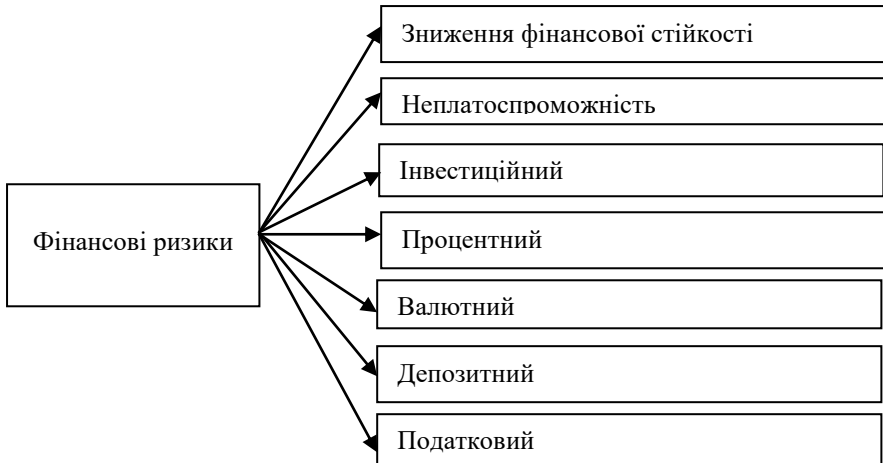
Існує такий різновид страхування як страхування депозитів, який має системний національний характер.

Система депозитного страхування - система взаємної відповідальності комерційних банків перед вкладниками, яка передбачає використання страхових принципів при організації цільового фонду, що може витратитись для повної або часткової компенсації збитку, спричиненого вкладниками банку, який збанкрутував.

9.3. Сутність та економічний зміст страхування фінансових ризиків

Фінансовий ризик – це ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат (зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу) в ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства.

Страхування фінансових ризиків – це сукупність видів страхових послуг, що передбачають зобов'язання страховика здійснити страхову виплату в розмірі повної або часткової компенсації втрачених доходів(додаткових витрат) страхувальників.

До страхування фінансових ризиків підприємницької діяльності також відносять:

- ✓ страхування лізингових операцій;
- ✓ страхування збитків, пов'язаних з невиконанням контрагентом договірних зобов'язань.

Об'єктом страхування фінансових ризиків є майнові інтереси страхувальника, що не суперечать чинному законодавству України і пов'язані з фінансовим ризиком у його підприємницькій діяльності.

Страхова сума – визначається в межах вкладених коштів та банківських металів, вкладених на депозитне зберігання та відсотків за ними, грошові оцінки зобов'язань контрагента страхувальника відповідно до укладення з ним угоди.

У договорі страхування може бути передбачена франшиза.

Конкретний розмір страхового тарифу визначається за згодою сторін.

Питання до обговорення

1. У чому полягає економічний зміст страхування кредитних ризиків?
2. Яка різниця між гарантійним та делькредерним страхуванням?
3. Які особливості має страхування кредитів довіри?
4. Як здійснюється страхування фінансових кредитів?
5. Які особливості властиві страхуванню товарних та споживчих кредитів?
6. У чому полягає сутність фінансового ризику та його страхування?

ТЕМА 10. АВТОТРАНСПОРТНЕ СТРАХУВАННЯ

10.1. Необхідність і значення страхування автотранспортних ризиків

10.2. Страхування автомобілів

10.3. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. МТСБУ та його функції. Міжнародна система „Зелена карта”

10.1. Необхідність і значення страхування автотранспортних ризиків

Автомобільний транспорт – найдоступніший і найзручніший вид транспорту, який водночас є об’єктом підвищеної небезпеки, несе ризик довкіллю, життю та здоров’ю людей та часто сам стає об’єктом ушкодження.

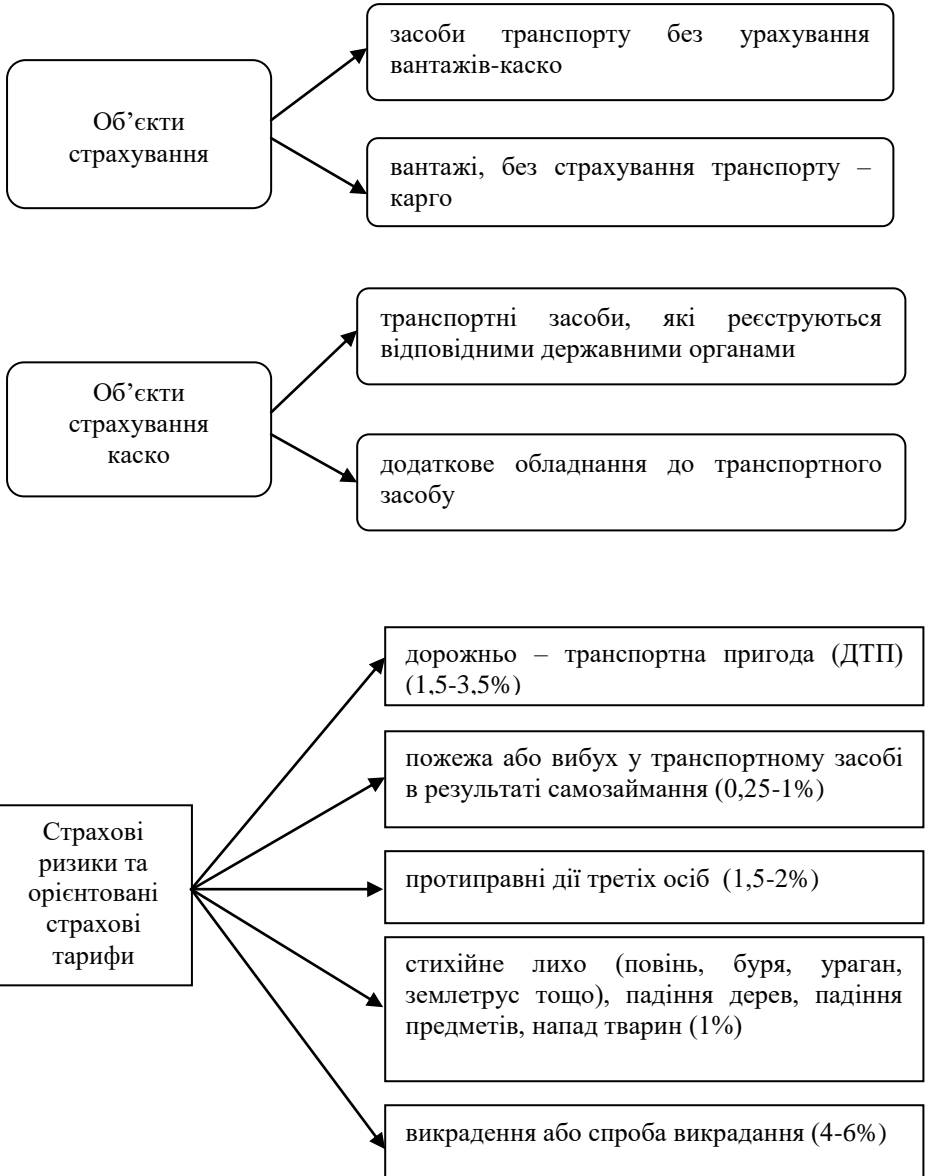
Головними ризиками знищення або пошкодження транспортного засобу є дорожньо – транспортна пригода (ДТП), протиправні дії третіх осіб, викрадання та пограбування, стихійні лиха.

Автотранспортне страхування включає в себе декілька окремих видів страхування:

- ✓ страхування транспортних засобів;
- ✓ страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів;
- ✓ страхування вантажів;
- ✓ страхування від нещасних випадків на транспорті.

Сутність автотранспортного страхування полягає в захисті майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, які зазнали збитків, що стали наслідком використання автомобілів.

Об’єктом автотранспортного страхування може бути майновий інтерес фізичної чи юридичної особи, пов’язаний з експлуатацією автотранспортних засобів; з життям, здоров’ям, працездатністю страхувальника або застрахованих осіб; з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди фізичній особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі.

10.2. Страхування автомобілів

Одним з основних видів автотранспортного страхування є страхування автотранспортних засобів.

Об'єкт страхування – майнові інтереси, що не суперечать чинному законодавству України та пов'язані з правом володіння, користування й розпорядження автотранспортним засобом, термін експлуатації якого не перевищує 10 років, а також відповідного приладдя та додаткового обладнання до нього.

Серед мов страхування найбільш обмеження:

Не приймаються на страхування:

- ✓ автотранспортні засоби та причепа, термін експлуатації яких перевищує 10 років;
- ✓ при страхуванні від угону не приймаються на страхування автотранспортні засоби, які не мають протиугінних пристроїв;
- ✓ не підлягає страхуванню багаж;
- ✓ багаж автотранспортних засобів, яке має дефекти та пошкодження;
- ✓ інші.

До страхових випадків не належать ситуації при яких було зафіксовано :

- ✓ використання автотранспортного засобу в аварійному стані про який водій має свідомість;
- ✓ керування без посвідчення водія;
- ✓ керування в стадії алкогольного та наркотичного оп'яніння;
- ✓ дії пов'язані з порушенням правил дорожнього руху;
- ✓ порушення правил протипожежної безпеки;
- ✓ порушення правил експлуатації.

До страхових випадків не належать:

- ✓ воєнні дії, страйки;
- ✓ пряма чи непряма дія радіації;
- ✓ перевезення автотранспортного засобу іншими видами транспорту;
- ✓ гниття, корозії та інші;
- ✓ природний знос транспортного засобу;

- ✓ збитки майну страхувальника, водія, пасажирів, які знаходилися в транспортному засобі в момент страхового випадку.

Страхова сума встановлюється на підставі страхової оцінки автотранспортного засобу, яка може бути визначена експертним шляхом, на підставі каталога офіційного дилера чи рахунка –фактури заводу виробника.

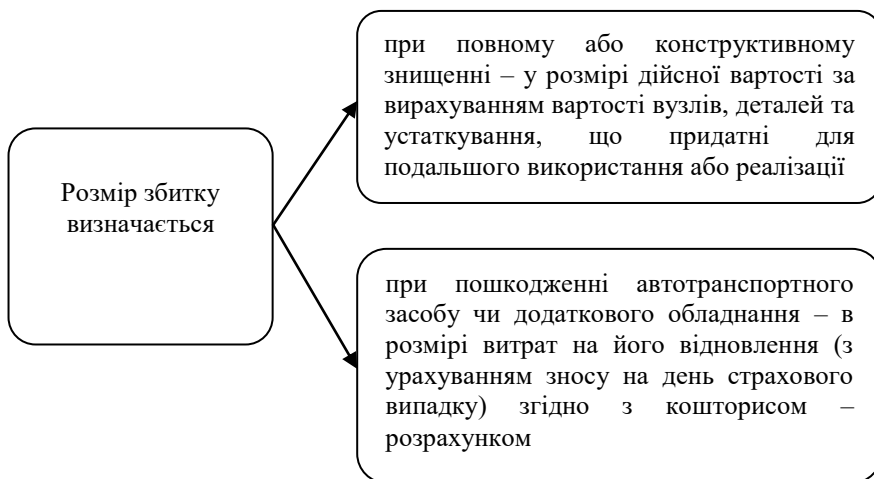
Страхові тарифи пропонувані різними страховими компаніями коливаються в межах 5-7% від страхової суми.

Пропонований страховими компаніями базовий страховий тариф може змінюватися залежно від:

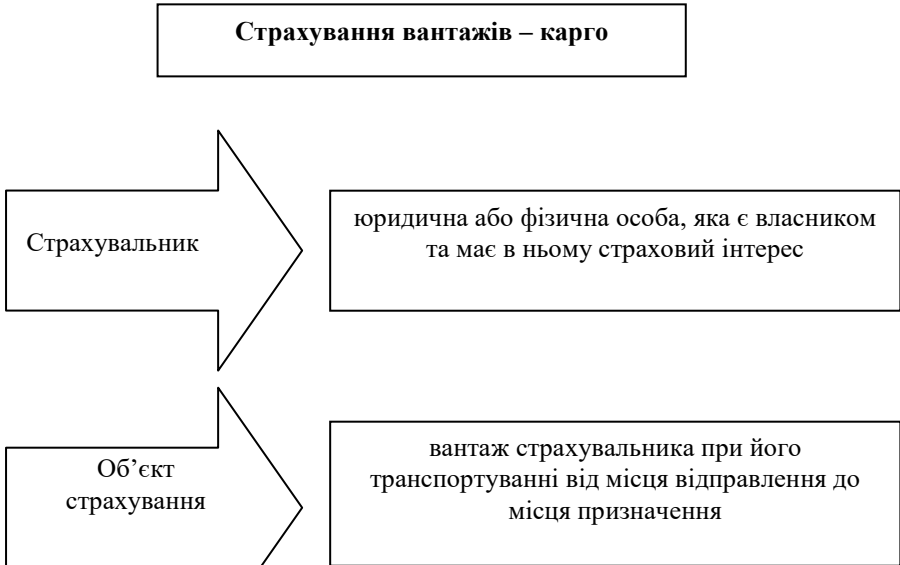
- ✓ типа автотранспортного засобу;
- ✓ стажу водія;
- ✓ наявності та типа протиугінного пристрою.

При страхуванні каско автотранспортних засобів обов'язково встановлюється безумовна франшиза.

Договір може укладатися на строк від декількох днів до 1 року.

$$\text{Страхове – відшкодування} = \frac{\text{Страхова сума} \times \text{Сума збитку}}{\text{Страхова вартість}}$$

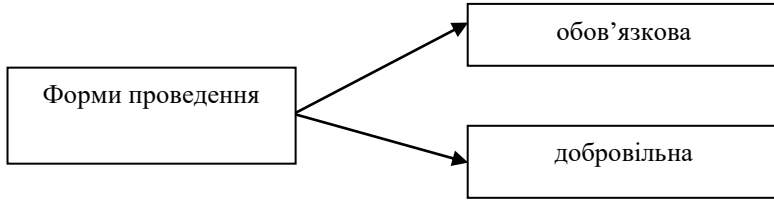

Страхова сума відповідає дійсній страховій вартості вантажу, з урахуванням умов та особливостей його перевезення та зберігання, митних зборів, фрахту комісійні та інших можливих витрат.

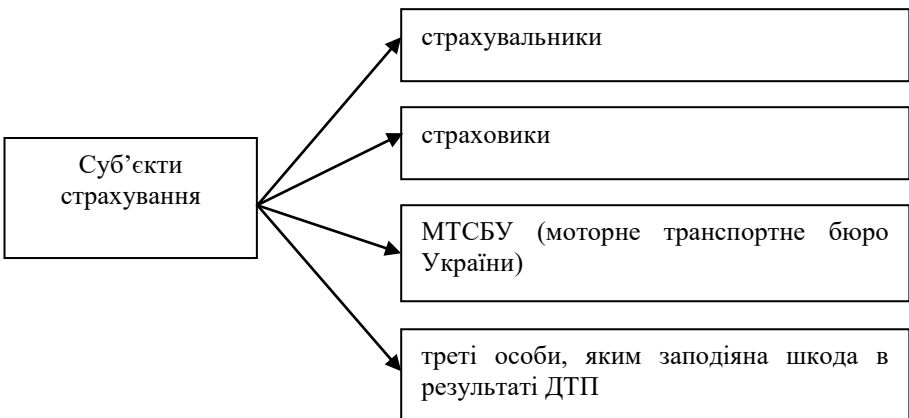
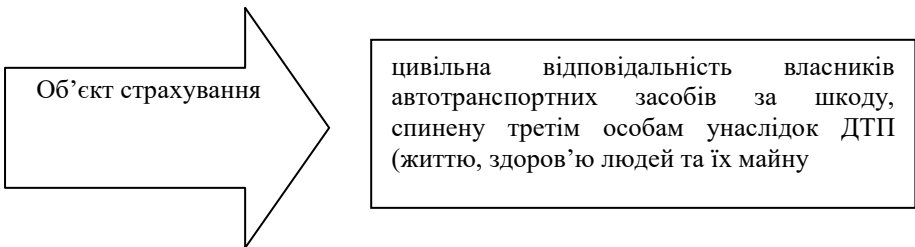
При здійсненні зовнішньоторговельних операцій невіддільною частиною міжнародного торговельного контракту є положення про страхування вантажу, що включено до Incoterms („Міжнародні комерційні терміни”). Найширшого застосування набули чотири основні типи: CIF, CAF, FOB, FAS.

10.3. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. МТСБУ та його функції. Міжнародна система „Зелена карта”

Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів має на меті забезпечити відшкодування збитків завданих ДТП.

В Україні затверджено Закон „Про обов'язкове страхування цивільно – правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”, який вступив в дію з 1 січня 2005р.

Згідно з законом “Про обов’язкове страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів” обов’язковий ліміт відповідальності страхувальника за шкоду, завдану майну потерпілих, становить 25,5 тис. грн., життю і здоров’ю потерпілих 51 тис. грн.

Виплата страхового відшкодування третій особі здійснюється страховиком на підставі таких документів:

- заяви про виплату страхового відшкодування;
- довідки органів внутрішніх справ про обставини споєння ДТП;
- довідки (висновки експертизи, страхового акта або аварійного сертифіката тощо), яка підтверджує розмір майнової шкоди у разі її виникнення;
- довідки медичних закладів про термін тимчасової непрацездатності або довідки спеціалізованих установ про встановлення інвалідності в разі виникнення;
- копії свідоцтва про смерть (для загиблих під час ДТП або померлих внаслідок цієї пригоди) та документа про правонаступництво для спадкоємців.

Моторне транспортне бюро України (МТСБУ) – професійне об’єднання страхових компаній України, які здійснюють обов’язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів та відшкодувань збитки, спричинені водіями в результаті ДТП життю, здоров’ю та майну третіх осіб.

Участь страховиків у МТСБУ є умовою здійснення діяльності щодо обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.

Основні функції МТСБУ:

- урегулювання претензій з боку інших країн;
- виконання обов’язків перед третіми особами на внутрішньому ринку;
- акумулювання та використання централізованих резервних фондів, які забезпечують фінансову стійкість в цілому системи обов’язкового страхування цивільної відповідальності.

Міжнародна система „Зелена картка” – (система страхування відповідальності автовласників) уніфікований міжнародний страховий продукт, який функціонує з 1 січня 1953 року.

Основним завданням системи „Зелена картка” є створення ефективного захисту потерпілих у ДТП за участю автовласників – нерезидентів країни, у якій трапились така пригода.

Основні умови функціонування система „Зелена картка”:

- держава визнає законність системи;
- національне законодавством повинно містити положення про обов’язкове страхування власників транспортних засобів;
- поліс „Зелена картка” надає страхове покриття на території іноземної держави – члена системи в обсязі законодавства іноземної держави про обов’язкове страхування.

Після вступу України в систему „Зелена картка” МТСБУ зобов’язано сплачувати збитки, які українські громадяни спричиняють іноземними громадянами на їх території, за їх законодавчими нормами. Щорічно з українськими автовласниками, які мають поліси „зелена карта” трапляється за кордоном близько 2000 ДТП і при участі МТСБУ здійснюються виплати майже 6 млн.євро.

Питання до обговорення

1. Що таке страхування „каска”?
2. Розкрийте об’єкти та ризики страхування авто-каска.
3. Що таке страхування „карго”?
4. Як розраховується збиток у випадку знищення чи пошкодження автотранспортного засобу?
5. З якою метою було запроваджено в Україні обов’язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів та хто є суб’єктами цього страхування?
6. Що являється об’єктом страхування цивільної відповідальності?
7. Розкрийте зміст діяльності МТСБУ та його функції.
8. У чому полягає суть діяльності системи “Зелена картка”?
9. Як здійснюється виплата страхова відшкодування?

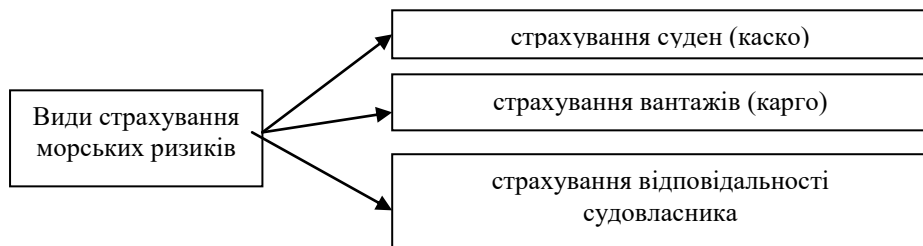
ТЕМА 11. МОРСЬКЕ СТРАХУВАННЯ

- 11.1. Необхідність і особливості страхування морських ризиків
- 11.2. Страхування морських суден
- 11.3. Страхування вантажів
- 11.4. Страхування відповідальності власників суден. страховий захист громадян від нещасних випадків на морському транспорті

11.1. Необхідність і особливості страхування морських ризиків

Морське страхування – вид транспортного страхування, яке покриває ризики, пов'язані з торгівельним мореплавством.

Це комплексне страхування, яке охоплює види страхування, що належать як до страхування майна, так і до страхування відповідальності.

В Україні до галузі морського страхування відносять і особисте страхування від нещасних випадків на морському транспорті.

Головні особливості страхування морських ризиків:

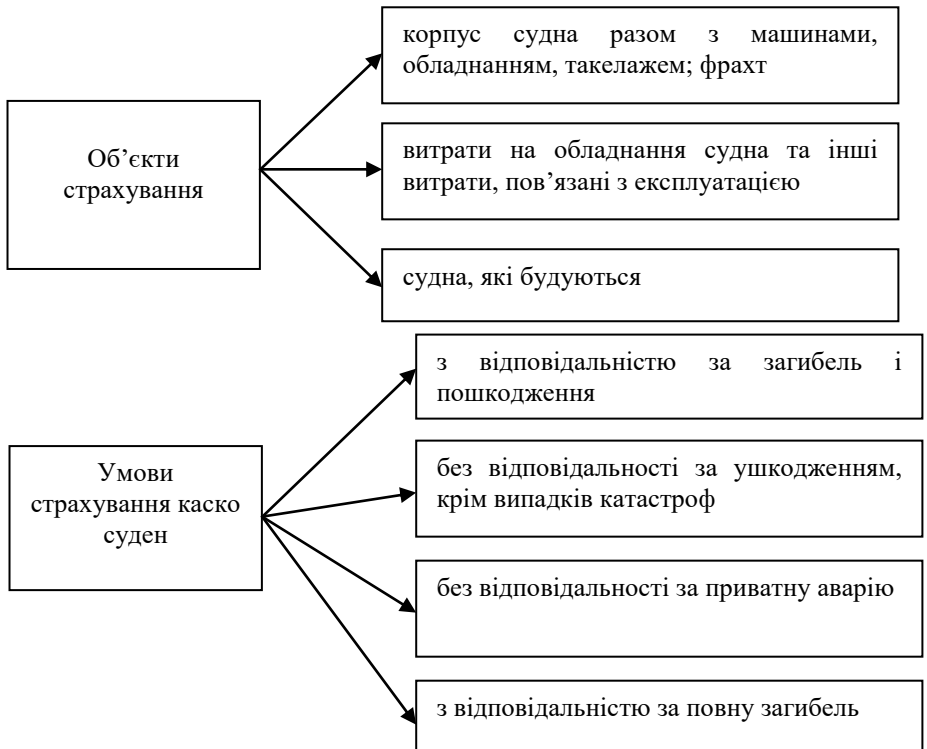
- ✓ значна величина ризику обумовлює те, що здійснюється об'єднаннями страховиків на принципах соцстрахування та перестрахування;
- ✓ значні міжнародні контакти, існування низки міжнародних угод і правил яких повинні дотримуватися національні страховики;
- ✓ наявність Клубів взаємного страхування судновласників;

- ✓ через складність договори морського страхування укладаються переважно при посередництві страхових брокерів;
- ✓ більшість договорів в морського страхування укладаються на підставі Морського страхового полісу Ллойда.

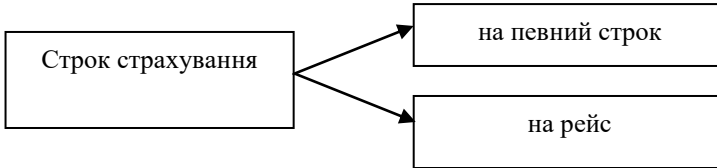
Основою для проведення морського страхування є кодекс торговельного мореплавства від 9.12.1994р.

11.2. Страхування морських суден

Страхування каско суден – вид морського страхування, що забезпечує захист судновласників та інших осіб, пов'язаних з експлуатацією суден, від ризиків заподіяння збитку через загибель належних їм суден.

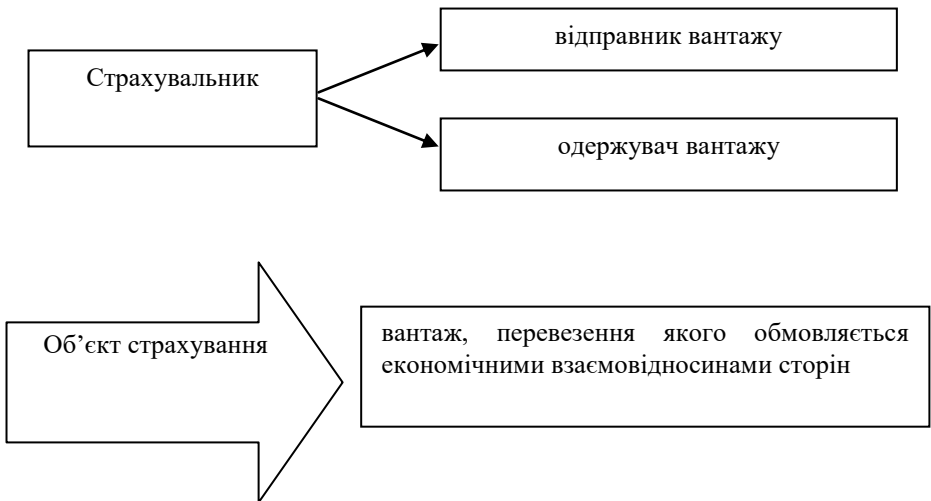

Страховою сумою є дійсна вартість судна на момент страхування.

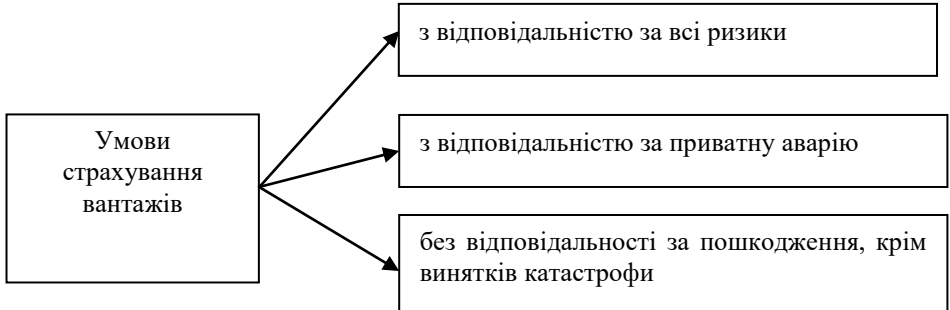
Страхова премія обчислюється окремо для кожного судна.

11.3. Страхування вантажів

Основні типи торгівельних угод:

- СИФ (CIF) вартість, страхування, фрахт;
- КАФ (CAF) вартість і фрахт;
- FOB (FOB) вільний на борту;
- ФАС (FAS) – вільний вздовж борту.

Умови та порядок страхування морських вантажів ґрунтується на застереження Інституту лондонських страховиків (Institute Cargo Clauses). Розрізняють три типи полюсів «А», «В», «С».

Страховий тариф визначається з урахуванням умов страхування, типу вантажу, переліку страхових ризиків, величини франшизи, виду транспортного засобу, відстані, умов перевезення та інших суттєвих в кожному конкретному випадку факторів.

Розмір страхових тарифів може коливатись від 0,25 до 4,0% страхової суми.

Страхові премії розраховуються шляхом добутку страхового тарифу на страхову суму, та перераховуються на розрахунковий рахунок страховика у повному обсязі чи частинами.

11.4. Страхування відповідальності власників суден. страховий захист громадян від нещасних випадків на морському транспорті

Цей вид страхування надає судновласнику страховий захист у разі можливого спричинення злочину третім особам, а саме відповідальність за:

- життя та здоров'я членів команди, пасажирів, лоцманів.
- відповідальність за зіткнення з іншими судами при аварії;
- за забруднення навколишнього середовища;
- за рятуванням та буксировку;

- за штрафи, карантини, інше.

Страховання відповідальності судовласників здійснюють Клуби взаємного страхування (КВС). для забезпечення страхового захисту життя і здоров'я членів екіпажів суден, а також пасажирів в Україні на внутрішніх водних маршрутах використовується обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті.

Питання до обговорення

1. Що таке морське страхування ?
2. Особливості морського страхування.
3. З якою метою в Україні створено Морське страхове бюро?
4. Визначте об'єкти морського страхування.
5. Назвіть основні види морського страхування.
6. Які умови охоплює страхування каско суден?
7. Дайте загальну характеристику страхуванню вантажоперевезень.
8. Що таке страхування відповідальності судновласника та які ризики покриваються клубним страхуванням?

ТЕМА 12. АВІАЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

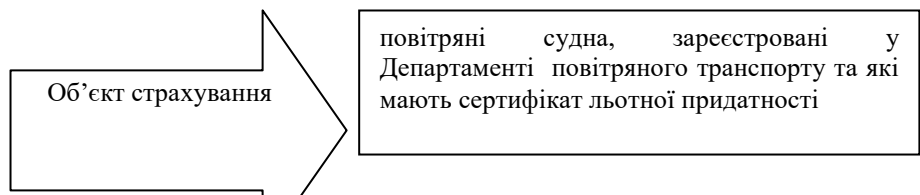
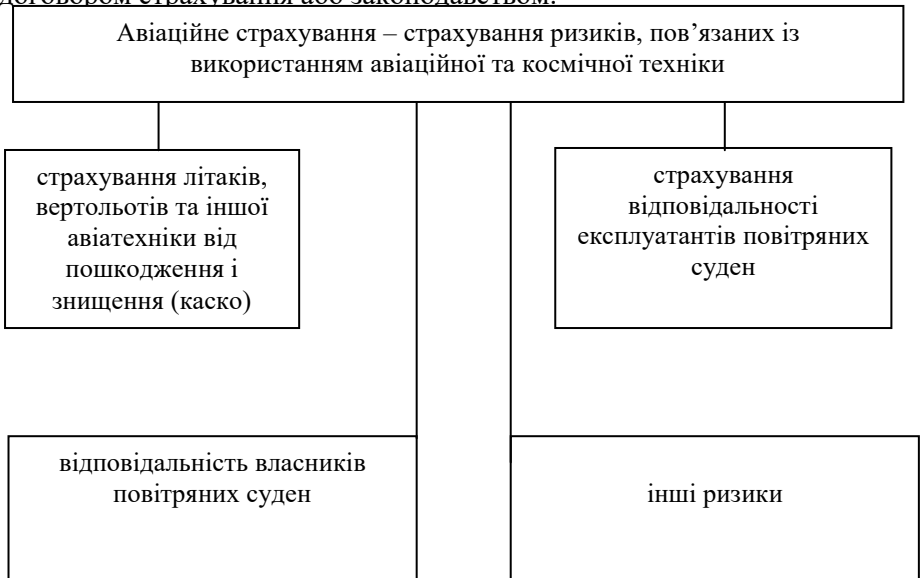
12.1. Необхідність та особливості страхування авіаційних ризиків. Законодавча база в аварійному страхуванні

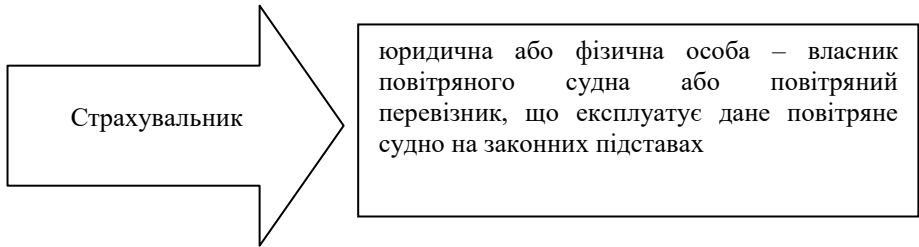
12.2. Страхування повітряних суден

12.3. Страхування відповідальності власників повітряних суден

12.1. Необхідність та особливості страхування авіаційних ризиків. Законодавча база в аварійному страхуванні

Авіаційне страхування – це комплекс майнового, особистого страхування та страхування відповідальності, який пов’язаний з експлуатацією повітряного транспорту і захищає майнові інтереси юридичних та фізичних осіб у разі настання певних подій визначених договором страхування або законодавством.

Особливості проведення авіаційного страхування:

- комплексність страхування (майнове, особисте, відповідальності);
- значна акумуляція ризиків;
- великі розміри страхових сум, визначених у валюті різних країн;
- необхідність перестраховування ризиків на міжнародному страховому ринку;
- регулюється як національним, так і міжнародним правом;
- дія полісів страхування за межами України;
- висуває високи вимоги до професійної підготовки фахівців.

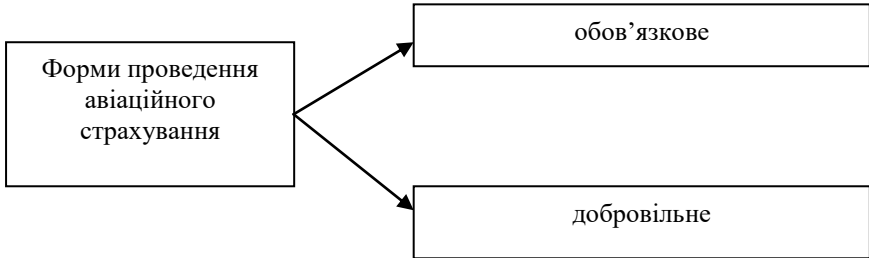
Правове забезпечення (авіаційного) страхування містить:

- норми міжнародних угод та конвенцій, до яких приєдналась Україна;
- нормативні акти міжнародних організацій цивільної авіації, членом яких є Україна (ІКАО, ІАТА);
- норми внутрішніх законодавчих актів, що регулюють діяльність як цивільної авіації, так і страхування.

Основні внутрішні законодавчі акти:

- Повітряний кодекс України (1993р.)
- Закон України „Про страхування”

- Постанова Кабінету Міністрів України 2002р. „Про затвердження порядку та правил обов’язкового авіаційного страхування цивільної авіації”.

Повітряний кодекс у ст.103 та Постанова КМУ № 1535 визначають порядок та умови проведення обов’язкового авіаційного страхування і включають 5 видів страхування.

Обов’язкове страхування здійснюється страховиками, які визнані такими відповідно до законодавства України, одержали ліцензію на здійснення цього виду страхування і є членами Авіаційного страхового бюро України.

Авіаційне страхове бюро здійснює координацію діяльності страховиків у галузі страхування авіаційних ризиків та представляє їх інтереси в міжнародних об’єднаннях страховиків.

У межах добровільного страхування авіаційних ризиків проводиться майнове страхування засобів повітряного транспорту та страхування відповідальності власника повітряного судна, включаючи відповідальність вантажоперевізника за тими ризиками, які не передбачені обов’язковим страхуванням наприклад:

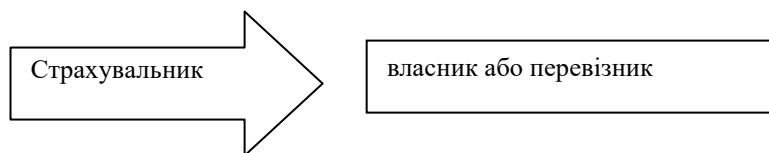
- страхування відповідальності обслуговування повітряного простору (помилки авіадиспетчера, збоїв апаратури).;
- страхування відповідальності технічного обслуговування повітряних суден (відповідальність компаній ,що виконують дані роботи);
- страхування воєнних, політичних ризиків;
- страхування за забруднення навколишнього середовища.

12.2. Страхування повітряних суден

Найбільш поширеним серед видів авіаційного страхування авіасуден (каско).

Страхування каско повітряних суден здійснюється з метою захисту майнових інтересів власника повітряного судна, що пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням повітряним судном.

Страхова сума: не повинна бути менше, ніж балансова вартість повітряного судна (дійсна вартість судна).

Страхування здійснюється за такими типами ризиків:

- тільки від повної загибелі (Total loss only);
- повна загибель і пошкодження (Hull all risks).

За додатковими договорами можуть бути застраховані такі ризики тероризм, військові дії, страйки, тощо.

Як правила при страхуванні каско повітряних суден застосовуються уніфіковані умови страхування та стандартні винятки.

В авіаційному страхуванні застосовуються єдині правила страхування з метою визначення єдиного підходу при укладанні договорів авіаційного страхування, визначення термінології, страхових ризиків, страхових випадків та страхових виплат.

Одним із наймолодших видів страхування є космічне страхування.

Законом України „Про страхування” передбачені декілька видів обов’язкового страхування космічних ризиків (ст..7 п.22, п.23, п.24, п.25).

Постановою КМУ від 12 жовтня 2002р. За № 1535 передбачене обов’язкове страхування всіх членів екіпажу повітряних суден цивільної авіації та авіаперсоналу.

Мінімальна страхова сума встановлена в розмірі 100000грн. за одну особу. Об’єктом страхування є майнові інтереси авіаексплуатанта, пов’язані з життям і здоров’ям членів екіпажу повітряного судна та іншого авіаційного персоналу.

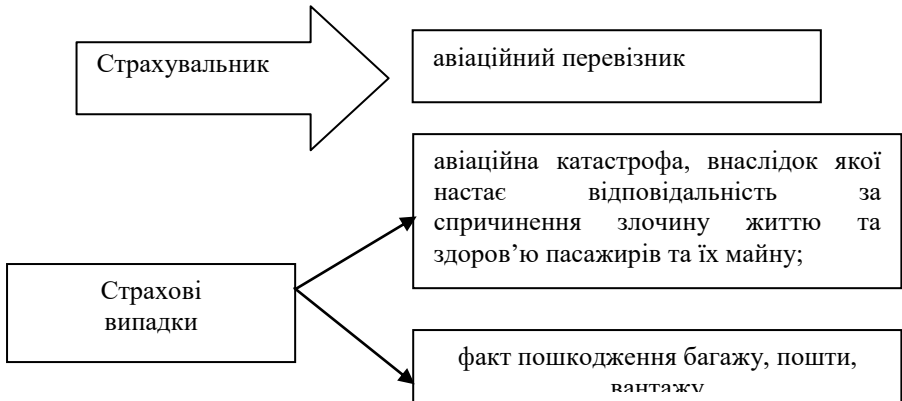
Страховим випадком вважається подія, внаслідок якої заподіяна шкода життю і здоров’ю членів екіпажу повітряного судна та іншого авіаційного персоналу (смерть, інвалідність, втрата працездатності) під час виконання ними службових обов’язків (з початку перед польотної підготовки до закінчення після польотних робіт).

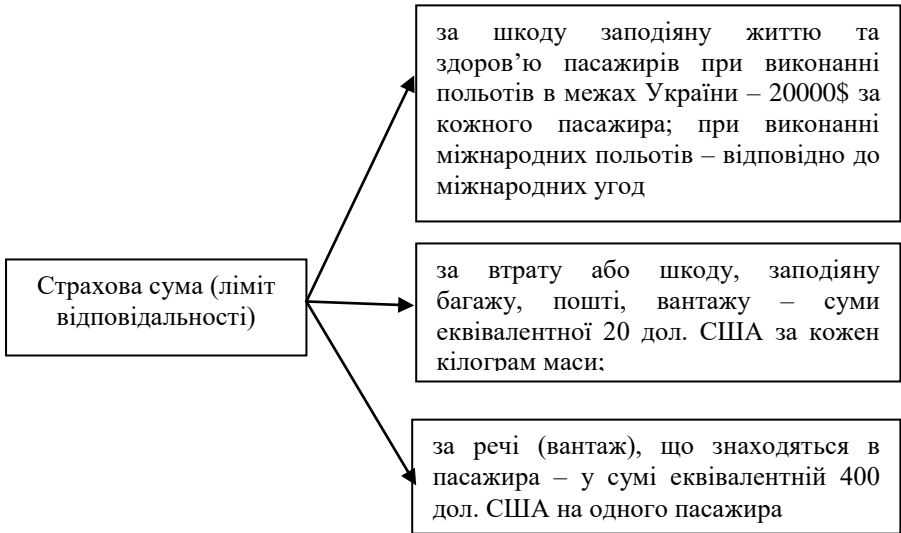
12.3. Страхування відповідальності власників повітряних суден

Об'єкт страхування – майнові інтереси страхувальника, які виникають унаслідок зобов'язання відшкодувати, у порядку встановленому законодавством, пасажиром (спадкоємцям), вантажовласникам, збитки, заподіяні унаслідок страхового випадку.

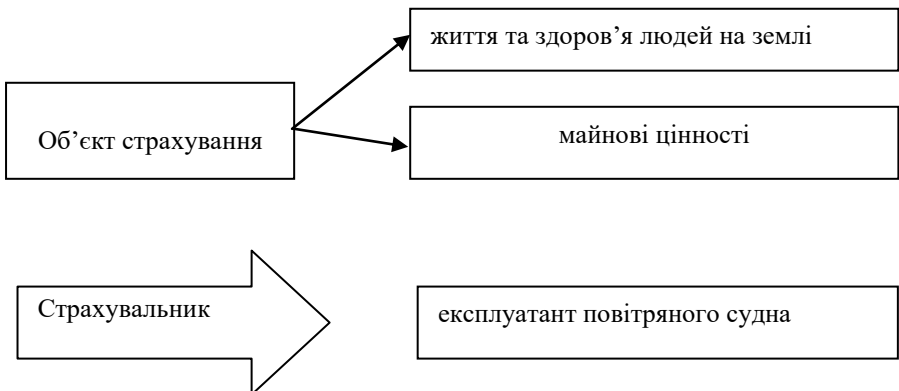
Відповідальність перед пасажиром вважається застрахованою за наявності авіаквитка з моменту його реєстрації до моменту, коли пасажир залишив перон аеропорту.

Відповідальність за майнові збитки вважається застрахованою на час офіційного знаходження багажу, пошти та вантажу на борту повітряного судна та під час завантаження (розвантаження) повітряного судна.

Різновидом страхування відповідальності є страхування відповідальності за збитки третім особам на землі, пов'язані з експлуатацією повітряного транспорту.

Законодавством України встановлена межа відповідальності страховика при падінні літака масою:

- до 2000 кг. – 500000 грн.
- від 2000 до 6000 кг. – 1 млн. грн.
- від 6000 до 25000 кг. – 5 млн. грн.
- від 50001 до 100000 кг – 50 млн. грн.
- від 100000 до 500000 кг – 100 млн. грн.
- понад 500001 кг – 150 млн. грн.

Для міжнародних польотів ліміт відповідальності встановлюється у межах, передбачених міжнародними угодами.

Питання до обговорення

1. Розкрийте сутність та особливості авіаційного страхування.
2. Які правові норми та документи забезпечують проведення авіаційного страхування?
3. Від яких ризиків проводиться страхування каско авіаційних суден?
4. Як визначається страхова сума при страхуванні каско авіасуден?
5. Які ризики включає страхування відповідальності повітряного перевізника?
6. Якою є мінімальна страхова сума при страхуванні членів екіпажу?
7. Які межі відповідальності встановлені при страхуванні відповідальності перед третіми особами на землі?

ТЕМА 13. СТРАХУВАННЯ МАЙНА І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГРОМАДЯН

13.1. Необхідність і значення страхового захисту майна громадян. Види послуг страхових компаній громадянами – власниками майна

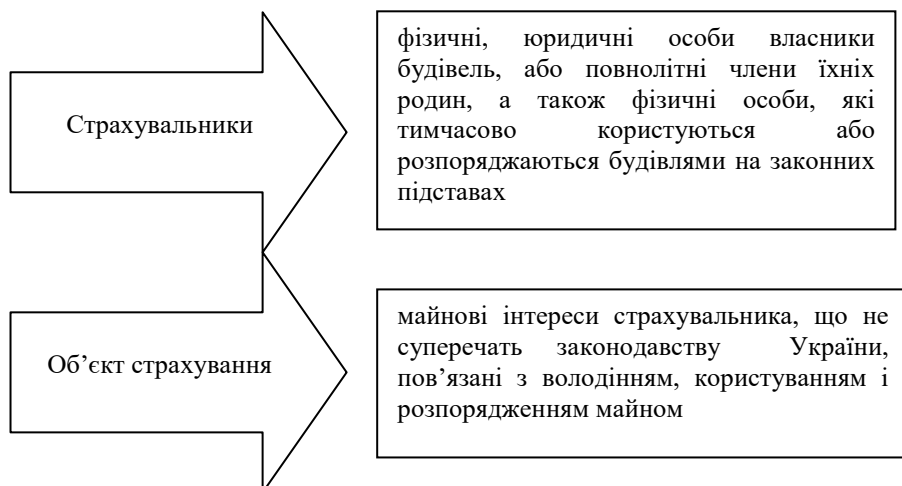
13.2. Страхування будівель і споруд

13.3. Страхування тварин у господарствах громадян

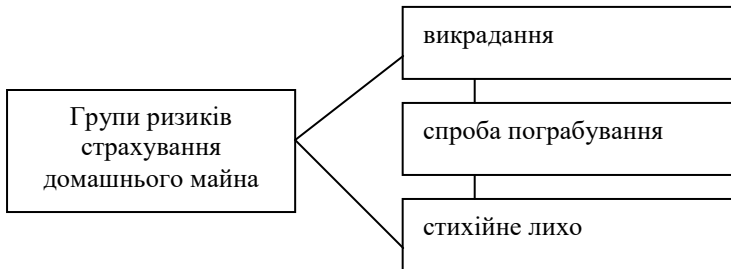
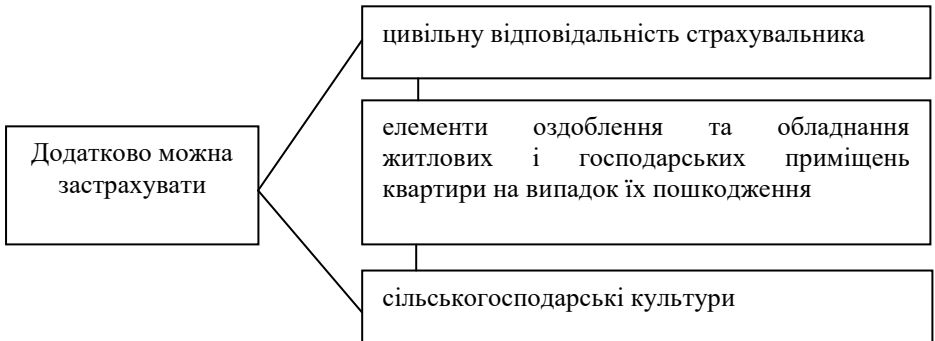
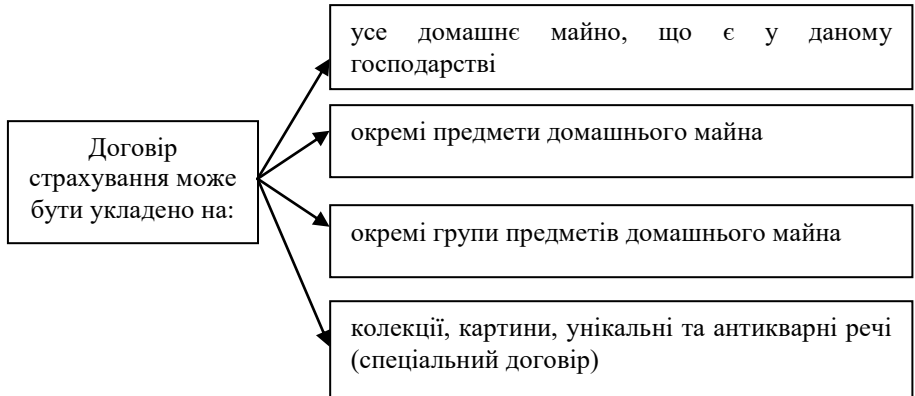
13.4. Страховий захист відповідальності громадян перед третіми особами

13.1. Необхідність і значення страхового захисту майна громадян. Види послуг страхових компаній громадянами – власниками майна

Будь яка непередбачена подія може призвести до великих майнових втрат для громадян. Одним із ефективних методів, який забезпечує їм відшкодування збитків, що страхування.

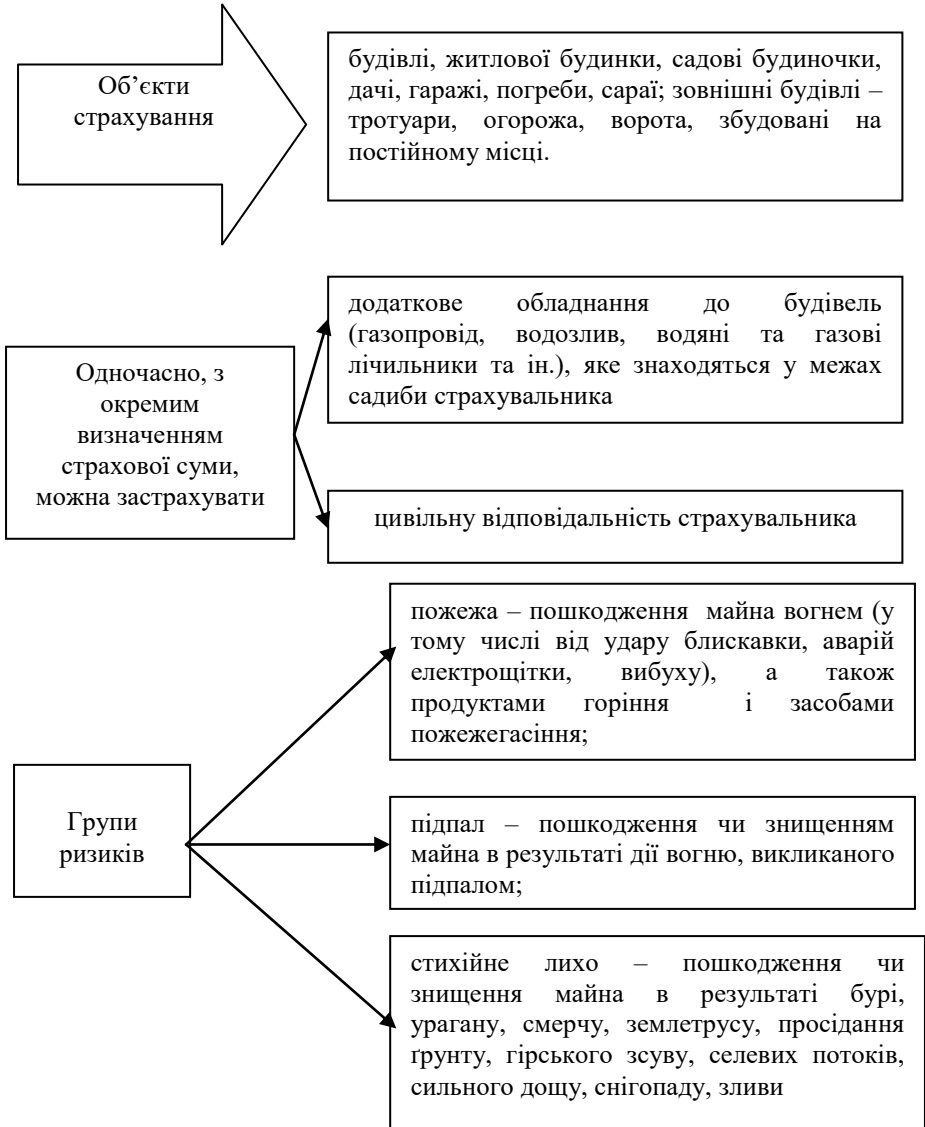

Послуги щодо страхування майна громадян надаються в добровільній формі, відповідно до правил страхування, розроблених страховиками. існують різні види страхових послуг, які страхові компанії працюють громадянам – власникам майна.

Страхова сума: складається страхувальником або на умовах програм страховика, але вона не повинна бути більшою вартості застрахованого майна.

13.2. Страхування будівель і споруд

Страхова сума встановлюється за бажанням страхувальника, але не повинна перевищувати вартості будівель за ринковими цінами даного регіону.

Страхові платежі визначаються за розміром страхової суми, терміном страхування та ступенем ризику з одночасним використанням граничних розмірів тарифних ставок:

на будівлі у сільській місцевості – від 0,2% до 0,45% страхової суми;

на будівлі у міській місцевості – від 0,18% до 0,4% страхової суми.

Тарифна ставка встановлюється у % від страхової суми за рік.

Тарифна ставка залежить від:

- обсягу відповідальності страховика;
- вибраних ризиків;
- виду домашнього майна;
- умов зберігання майна;
- наявності пожежної та охоронної сигналізації;
- типу будівлі, в який знаходяться майно;
- тощо.

Розмір збитка:

- визначається окремо за кожним предметом домашнього майна;
- визначається окремо за кожним ризиком знищення або ушкодження майна.

Страхове відшкодування дорівнює розміру визначених збитків за вирахуванням встановленої договором страхування франшизи та сум, отриманих страхувальником у відшкодування збитків від інших осіб, але не більше страхової суми.

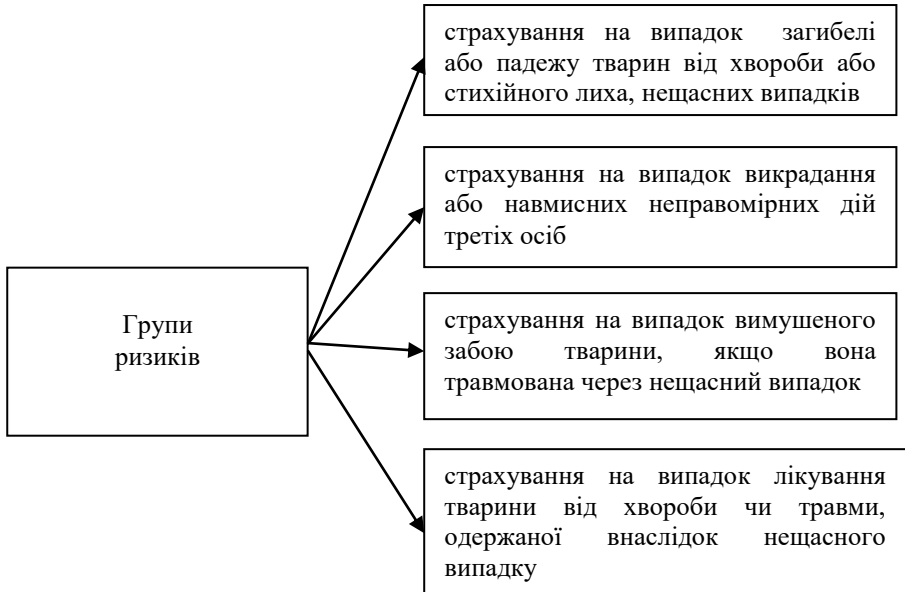
Не приймаються на страхування:

- готівка в національній та іноземній валюті;
- цінні папери;
- технічні носії інформації;
- дорогоцінні метали;
- будівлі і приміщення в аварійному, а також ті що знаходяться в зоні загрози;
- тощо.

13.3. Страхування тварин у господарствах громадян

Об'єкти страхування:

- велика рогата худоба віком від одного місяця;
- коні – віком від одного місяця;
- свині – віком від шести місяців;
- вівці, кози, віслюки, мули – віком від одного року;
- собаки – віком від шести місяців до 10 років;
- бджолосім'ї;
- хутрові звірі (кролі, нутрії);
- декоративні та екзотичні птахи і тварини.

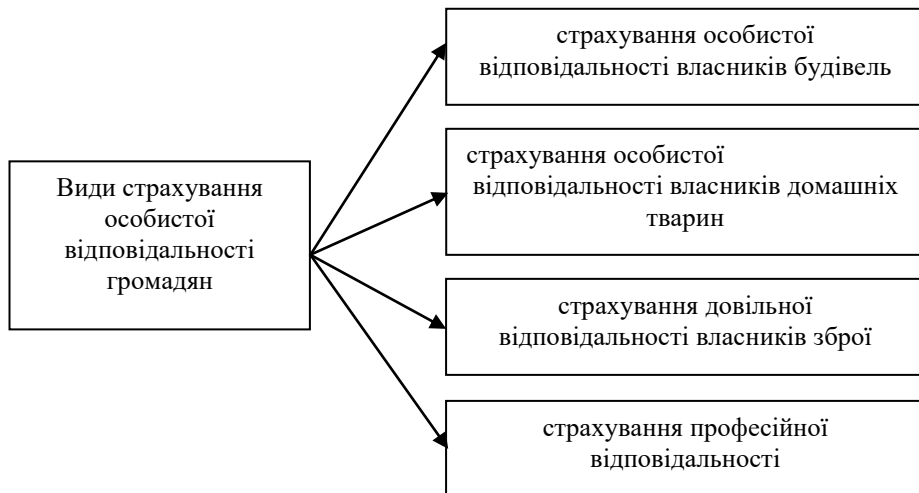

Страхова сума встановлюється на кожен тварину окремо та не повинна перевищувати ринкову вартість голови тварини, звіра чи птаха даного виду.

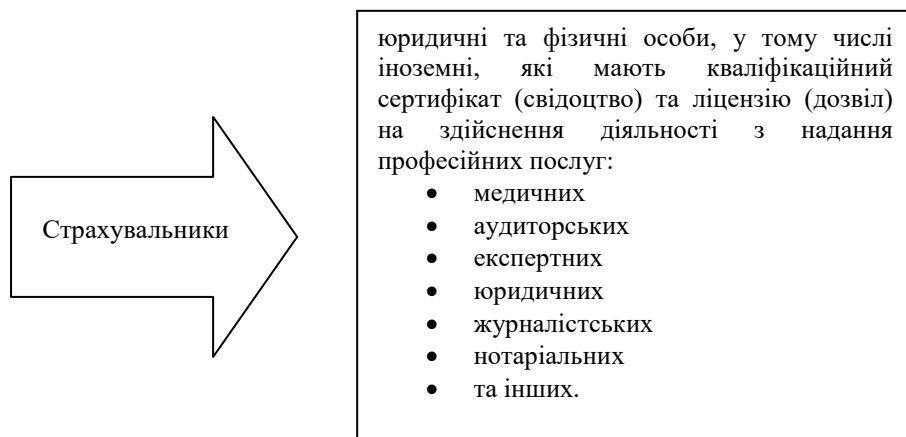
Тарифна ставка складає від 1 до 10% від страхової суми.

13.4. Страховий захист відповідальності громадян перед третіми особами

Страховання відповідальності громадян перед третіми особами має різні форми та види.

У розвинутих країнах постійно зростає значення страхування професійної відповідальності.

Страховий ризик – імовірність спричинення страхувальником прямих матеріальних збитків третім особами (юридичними чи фізичними) внаслідок неналежного виконання ним своїх обов’язків або порушення положень законодавчих актів під час надання професійних послуг.

Об’єкт страхування – відповідальність за матеріальні витрати, яких зазнала третя особа внаслідок ненавмисно завданих їй страхувальником фактичних прямих матеріальних збитків під час надання послуг.

Головним джерелом претензій до професіонала є:

упущення

помилки

хибні дії

які призвели до фінансових збитків або погіршення стану здоров’я клієнтів або третіх осіб

Умови договору страхування:

- ґрунтується на судовій відповідальності страхувальника;
- покриває всі позови, подані в період його дії;
- страховик зазначає ретроспективну дату (позови, шкоди за якими було завдано до такої дати, страховик не приймає);
- передбачає високі ліміти відповідальності за весь період страхування;
- виключається відповідальність, що виникає з таких причин:
 - через дискредитацію та наклеп;
 - через нечесність, шахрайство, кримінальні дії страхувальника;
 - позови, які підпадають під дію інших договорів страхування.

Питання до обговорення

1. Як визначається оцінка рухомого та нерухомого майна?
2. Які ризики може обрати фізична особа з метою захисту майна, що їй належить?
3. Як урегульовуються питання пов'язані з настанням страхового випадку, підрахунком суми збитків та здійсненням страхової виплати?

СЛОВНИК СТРАХОВИХ ТЕРМІНІВ

Ллойд (Lloyd's) – 1) міжнародний страховий ринок, розташований у Лондонському Сіті; 2) корпорація юридичне незалежних страховиків, кожен з яких самостійно приймає на страхування ризику, виходячи із своїх фінансових можливостей.

Маркетинг у страхуванні (insurance marketing) – система взаємодіючих видів діяльності, спрямована на планування, визначення ціни, а також на рекламування й реалізацію страхових послуг.

Навантаження (loading) – частина страхового тарифу, не пов'язана з формуванням фондів для здійснення страхових виплат; призначене для мобілізації коштів, необхідних для покриття витрат, пов'язаних з веденням страхової справи.

Нетто-премія (net premium) – бруто-премія за мінусом навантаження.

Нетто-ставка (net rate) – частина страхового тарифу, що призначена для формування ресурсів страховика для виплати страхових відшкодувань і страхових сум.

Порто (porto) – поштово-телеграфні витрати, що відносяться кредитними, торговельними та страховими організаціями, а також приватними особами на своїх клієнтів.

Превентивні заходи у страхуванні (preventive measures in insurance) – сукупність здійснюваних страховиком або за його рахунок заходів, пов'язаних з попередженням або зниженням руйнівного впливу можливих страхових випадків.

Синдикат Ллойда (Lloyd's syndicate) – група андерайтерів Ллойда, які об'єднуються в синдикат з метою збільшити свої фінансові можливості щодо прийому ризиків на страхування.

СІФ (cost, insurance, freight – вартість, страхування, фрахт - CIP) – вид зовнішньої угоди, згідно з якою продавець зобов'язаний доставити вантаж у порт, забезпечити його навантаження на борт судна й за свій рахунок сплатити фрахт та застрахувати вантаж на ім'я покупця від ризиків на ас перевезення й здачі в місці призначення.

Сліп (slip) – страховий документ, що використовується для попереднього розміщення ризику.

Страховий портфель (insurance portfolio) – це: 1) фактична кількість застрахованих об'єктів або число договорів страхування; 2) сукупна відповідальність страховика за всіма діючими полісами.

Суброгація (subrogation) – перехід до страховика права вимоги, яке страхувальник має щодо особи, винної у збитках. Це право поширюється на страховика лише на суму фактично виплаченого ним страхового відшкодування.

Сюрвейєр (surveyor) – експерт, інспектор, агент страховика, який здійснює огляд судна, вантажів та іншого майна, що приймається на страхування.

ФОВ (Free on Board - FOB) – умова угоди, що застосовується в морській торгівлі. Відповідно до неї покупець зобов'язаний застрахувати вантаж і сплатити вартість перевезення. На продавця покладається своєчасне повідомлення необхідних для страхування даних. У противному разі вантаж залишається на утриманні продавця.

Форс-мажор (force majeure) – це: 1) події, надзвичайні ситуації які не можуть бути передбачені, попереджені або усунені якими-небудь заходами; 2) обумовлені правилами страхування надзвичайні обставини, на випадок яких страховик звільняється від виконання зобов'язань за договором страхування.

Франшиза (deductible, franchise) – передбачена договором частина збитків, що в разі настання страхової події не відшкодовується страховиком. Розрізняють умовну й безумовну франшизу.

Хеджування (hedging) – страхування ціни та прибутку у ф'ючерсних угодах.

Цедент (перестраховальник) (cedent) – страховик, що передає за плату частину прийнятого за договором зі страхувальником ризику на перестраховання іншому страхові або професійному пере страховикові.

Цесіонер (cessionary) – особа, якій передається право власності.

Цесія (cession) – процес передання застрахованого ризику в перестраховання.

Шомаж (shomage) – страхування втрати прибутку та інших фінансових втрат, зумовлених при зупинкою виробництва внаслідок настання страхового випадку, наприклад, повені, пожежі й осідання ґрунту.

ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Закон України «Про страхування»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
2. Закон України «Про Національний банк України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
3. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>
4. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>
5. Олійник О.В. Страхування: навч. посібн. / О.В. Олійник, Г.О. Нагаєва, Харків: ХНАУ, 2020. – 252 с.
6. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. – К.: – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
7. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник / О.О. Сосновська. — К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. — 328 с.
8. Русул Л.В. Страхування: від теорії до практики : навч. посіб. Л.В. Русул, М.П. Федішин, Н.А. Лаврук. – Чернівці, ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2018. – 288 с.
9. Журавка О. С. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 350 с.
10. Вовчак О.Д. Страхування: Навчальний посібник. – Львів:»Новий світ – 2000», 2005. – 480 с.
11. Говорушко Т.А., Страхові послуги: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2005
12. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.

13. Вовчак О.Д., Завійська О.І. Страхові послуги: Навчальний посібник. -Львів: Видавництво «Компакт-ЛВ», 2005. - 656 с.

Додаткова література

1. Горбач Л.М. Страхова справа: Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2003
2. Заруба О.Д. Страхова справа: Підручник. - К.: Знання, 1998
3. Осадець С.С. Страхування. - Київ: КНЕУ, 1998
4. Осадець С.С. Страхування: Підручник. – К.: КНЕУ, 2002
5. Таркуцяк А.О. Страхові послуги: Навчальний посібник. – К.: Видавництво Європейського університету, 2003
6. Шахов В.В. Страхование. - М.: Страховой полис, ЮНИТИ, 2002
7. Юрій С.І., Шаварина М.П., Шаманська Н.В. Соціальне страхування: Підручник. – К.: Кондор, 2004
8. Цивільний кодекс України. – К.: Парламентське видавництво. 2003. – 252с.
9. Господарський кодекс України. – К.: Парламентське видавництво. 2003. – 192с.
10. Фориншурер – страхование в Украине IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.forinsurer.com

